

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 30ής Μαΐου 2013*

«Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα — Οδηγία 95/46/ΕΚ — Άρθρο 2 — Έννοια των “δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” — Άρθρα 6 και 7 — Αρχές που αφορούν την ποιότητα των δεδομένων και τη νομιμοποίηση της επεξεργασίας δεδομένων — Άρθρο 17 — Ασφάλεια της επεξεργασίας — Χρόνος εργασίας των εργαζομένων — Δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας — Πρόσβαση της αρμόδιας για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικής αρχής — Υποχρέωση του εργοδότη να θέτει στη διάθεση της εν λόγω αρχής το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του»

Στην υπόθεση C-342/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal do trabalho de Viseu (Πορτογαλία) με απόφαση της 13ης Ιουλίου 2012, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Ιουλίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Worten – Equipamentos para o Lar SA

κατά

Autoridade para as Condições de Trabalho (ACT),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešič, πρόεδρο τμήματος, E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh (εισηγητή), C. Toader και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Worten – Equipamentos para o Lar SA, εκπροσωπούμενη από τους D. Abrunhosa e Sousa και J. Cruz Ribeiro, advogados,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes και την C. Vieira Guerra,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από την M. Russo, avvocato dello Stato,
 - η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Fehér καθώς και από τις K. Szijjártó και Á. Szilágyi,
 - η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την P. Costa de Oliveira και τον B. Martenczuk,
- κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,
- εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2 και 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ L 281, σ. 31).
- 2 Η ως άνω αίτηση προδικαστικής αποφάσεως υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Worten – Equipamentos para o Lar SA (στο εξής: Worten), εταιρίας με έδρα το Viseu (Πορτογαλία), και της Autoridade para as Condições de Trabalho (ACT) (αρχής αρμόδιας για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας, στο εξής: ACT) με αντικείμενο το αίτημα της τελευταίας για την παροχή προσβάσεως στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας της ως άνω εταιρίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 95/46

- 3 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας 95/46, που τιτλοφορείται «Ορισμοί»:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

- α) “δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα”, κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί “το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα”· ως πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί λογίζεται το πρόσωπο εκείνο που μπορεί να προσδιοριστεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσοτέρων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από φυσική, βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη·
- β) “επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα” “επεξεργασία”, κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιούνται με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων διαδικασιών και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή η τροποποίηση, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η ανακοίνωση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης, η εναρμόνιση ή ο συνδυασμός, καθώς και το κλείδωμα, η διαγραφή ή η καταστροφή·

[...]».

- 4 Το άρθρο 3 της ως άνω οδηγίας, που τιτλοφορείται «Πεδίο εφαρμογής», έχει ως εξής:
- «1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας εφαρμόζονται στην αυτοματοποιημένη, εν όλω ή εν μέρει, επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο.
2. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας δεν εφαρμόζονται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα:
- η οποία πραγματοποιείται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, όπως οι δραστηριότητες που προβλέπονται στις διατάξεις των τίτλων V και VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και, εν πάση περιπτώσει, στην επεξεργασία δεδομένων που αφορά τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, την ασφάλεια του κράτους (συμπεριλαμβανομένης και της οικονομικής ευημερίας του, εφόσον η επεξεργασία αυτή συνδέεται με θέματα ασφάλειας του κράτους) και τις δραστηριότητες του κράτους σε τομείς του ποινικού δικαίου,
 - η οποία πραγματοποιείται από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικών ή οικιακών δραστηριοτήτων.»
- 5 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, που αφορά τις σχετικές με την ποιότητα των δεδομένων αρχές, ορίζει:
- «1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει:
- [...]
- β) να συλλέγονται για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς και η μεταγενέστερη επεξεργασία τους να συμβιβάζεται με τους σκοπούς αυτούς. Η μεταγενέστερη επεξεργασία για ιστορικούς, στατιστικούς ή επιστημονικούς σκοπούς δεν θεωρείται ασυμβίβαστη εφόσον τα κράτη μέλη προβλέπουν κατάλληλες εγγυήσεις·
- γ) να είναι κατάλληλα, συναφή προς το θέμα και όχι υπερβολικά σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται και υφίστανται επεξεργασία·
- [...]
2. Εναπόκειται στον υπεύθυνο της επεξεργασίας να εξασφαλίσει την τήρηση της παραγράφου 1.»
- 6 Το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας, που αφορά τις σχετικές με τη νομιμοποίηση της επεξεργασίας δεδομένων αρχές, ορίζει:
- «Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μπορεί να γίνεται μόνον εάν:
- [...]
- γ) είναι απαραίτητη για την τήρηση εκ του νόμου υποχρέωσης του υπευθύνου της επεξεργασίας
- ή
- [...]

ε) είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση έργου δημοσίου συμφέροντος ή εμπύπτοντος στην άσκηση δημοσίας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο της επεξεργασίας ή στον τρίτο στον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα

[...]».

7 Το άρθρο 17 της οδηγίας 95/46, που τιτλοφορείται «Ασφάλεια της επεξεργασίας», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη προβλέπουν ότι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας πρέπει να λαμβάνει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση, ιδίως εάν η επεξεργασία συμπεριλαμβάνει και διαβίβαση των δεδομένων μέσω δικτύου, και από κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Τα μέτρα αυτά πρέπει να εξασφαλίζουν, λαμβανομένης υπόψη της τεχνολογικής εξέλιξης και του κόστους εφαρμογής τους, επίπεδο ασφαλείας ανάλογο προς τους κινδύνους που απορρέουν από την επεξεργασία και τη φύση των δεδομένων που απολαύουν προστασίας.

[...]»

Η οδηγία 2003/88/ΕΚ

8 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2003/88/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (ΕΕ L 299, σ. 9), το οποίο τιτλοφορείται «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ορίζει:

«1. Η παρούσα οδηγία καθορίζει τις στοιχειώδεις προδιαγραφές ασφαλείας και υγείας όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας.

2. Εφαρμόζεται:

α) στις ελάχιστες περιόδους ημερήσιας και εβδομαδιαίας ανάπαυσης και ετήσιας άδειας, στο χρόνο διαλείμματος και στη μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας [...]

[...]».

9 Το άρθρο 6 της ως άνω οδηγίας, το οποίο τιτλοφορείται «Μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας», προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, σε συνάρτηση με τις επιταγές προστασίας της ασφαλείας και της υγείας των εργαζομένων:

[...]

β) ο χρόνος εργασίας να μην υπερβαίνει, ανά επταήμερο, τις 48 ώρες, κατά μέσο όρο, συμπεριλαμβανομένων των υπερωριών.»

10 Κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της εν λόγω οδηγίας:

«Ένα κράτος μέλος δύναται να μην εφαρμόζει το άρθρο 6, τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, εφόσον λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι:

α) ο εργοδότης δεν ζητά από τον εργαζόμενο να εργασθεί περισσότερες από 48 ώρες ανά επταήμερο [...] εκτός αν ο εργαζόμενος συναινεί για την παροχή της εργασίας αυτής·

[...]

γ) ο εργοδότης τηρεί και ενημερώνει αρχείο για όλους τους εργαζομένους που παρέχουν τέτοια εργασία·

δ) το αρχείο είναι στη διάθεση των αρμόδιων αρχών οι οποίες δικαιούνται να απαγορεύουν ή να περιορίζουν τη δυνατότητα υπέρβασης της ανώτατης εβδομαδιαίας διάρκειας εργασίας, για λόγους ασφάλειας ή/και υγείας των εργαζομένων·

[...]».

Η πορτογαλική νομοθεσία

11 Το άρθρο 202 του Κώδικα Εργασίας (codigo do trabalho), που εγκρίθηκε με τον νόμο 7/2009, της 12ης Φεβρουαρίου 2009, προβλέπει, υπό τον τίτλο «Δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας», τα εξής:

«1) Ο εργοδότης οφείλει να τηρεί δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας –ακόμη και για τους εργαζομένους που απαλλάσσονται ωραρίου εργασίας– σε χώρο προσιτό και κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του.

2) Το δελτίο πρέπει να περιέχει ένδειξη των ωρών ενάρξεως και περατώσεως του χρόνου εργασίας, καθώς και των διακοπών ή των διαλειμμάτων που δεν συμπεριλαμβάνονται στον χρόνο εργασίας, κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατός ο υπολογισμός των ωρών εργασίας τις οποίες πραγματοποιεί κάθε εργαζόμενος, ανά ημέρα και ανά εβδομάδα [...]

[...]

5) Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου συνιστά σοβαρή παράβαση διοικητικής φύσεως.»

12 Ο νόμος 107/2009, της 14ης Σεπτεμβρίου 2009, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ακόλουθη διάταξη:

«Άρθρο 10 –

Διαδικασίες σχετικά με την επιθεώρηση

1. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο επιθεωρητής εργασίας κινεί, με την επιφύλαξη των διατάξεων ειδικής ρυθμίσεως, τις ακόλουθες διαδικασίες:

α) απαιτεί την επίδειξη, παραχρήμα ή ενόψει προσκομίσεως στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες της μονάδας επιθεωρήσεων του Υπουργείου Εργασίας, προβαίνει στην εξέταση και λαμβάνει αντίγραφα των εγγράφων και των λοιπών δελτίων που είναι χρήσιμα για τον προσδιορισμό των σχέσεων εργασίας και των συνθηκών εργασίας·

[...]

2. Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο επιθεωρητής κοινωνικής ασφαλίσεως κινεί, με την επιφύλαξη των διατάξεων ειδικής ρυθμίσεως, τις ακόλουθες διαδικασίες:

α) απαιτεί την επίδειξη και λαμβάνει αντίγραφα, παραχρήμα, προς εξέταση και επισύναψη σε πρακτικά, των βιβλίων, εγγράφων, δελτίων, αρχείων και λοιπών κρίσιμων στοιχείων τα οποία ανήκουν στους φορείς, των οποίων η δραστηριότητα αποτελεί αντικείμενο της επιθεωρήσεως, και τα οποία είναι χρήσιμα για την εξακρίβωση των υπό διερεύνηση πραγματικών περιστατικών·

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

13 Στις 9 Μαρτίου 2010, η ACT διενήργησε επιθεώρηση στο κατάστημα της Worten στο Viseu, μετά το πέρας της οποίας συνέταξε πρακτικά με τα οποία διαπιστώθηκε ότι:

— η εταιρία αυτή απασχολούσε, στο εν λόγω κατάστημα, τέσσερις μισθωτούς που εκτελούσαν κυλιόμενο ωράριο εργασίας·

— το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, στο οποίο πρέπει να εμφανίζονται η διάρκεια της εργασίας ανά ημέρα, ανάπαυλας ανά ημέρα και ανά εβδομάδα καθώς και ο υπολογισμός των ωρών εργασίας ανά ημέρα και ανά εβδομάδα για τους εργαζομένους, δεν ήταν διαθέσιμο προς άμεση εξέταση·

— οι εργαζόμενοι προέβαιναν στην καταγραφή του χρόνου εργασίας τους εισάγοντας μια μαγνητική κάρτα σε ένα ωρολόγιο καταγραφής, το οποίο ήταν τοποθετημένο στις εγκαταστάσεις ενός καταστήματος που βρισκόταν δίπλα στο κατάστημα της Worten·

— η πρόσβαση στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, όχι μόνον δεν ήταν δυνατή σε οποιονδήποτε εργαζόμενο της επιχειρήσεως και του καταστήματος στο οποίο αυτός εργαζόταν, αλλά και, επιπλέον, η εν λόγω πρόσβαση εξασφαλιζόταν μόνο στο πρόσωπο που διέθετε ηλεκτρονική πρόσβαση, ήτοι στον περιφερειακό υπεύθυνο της Worten, ο οποίος, κατά τον χρόνο της ως άνω επιτόπιας επιθεωρήσεως, δεν ήταν παρών, λαμβανομένου υπόψη ότι μόνον η κεντρική διεύθυνση ανθρώπινου δυναμικού της Worten μπορούσε να παράσχει, σε μια τέτοια περίπτωση, τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο ως άνω δελτίο.

14 Στις 15 Μαρτίου 2010, κατόπιν διαταγής για την προσκόμιση των σχετικών πληροφοριακών στοιχείων, το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, το οποίο περιείχε τα απαιτούμενα από τον νόμο στοιχεία, διαβιβάσθηκε στην ACT.

15 Με απόφαση της 14ης Μαρτίου 2012, η ACT εκτίμησε ότι η Worten, παραβαίνοντας τους προβλεπόμενους από το άρθρο 202, παράγραφος 1, του Κώδικα Εργασίας κανόνες σχετικά με το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, υπέπεσε σε σοβαρή παραβίαση του εργατικού δικαίου, στο μέτρο που η εν λόγω εταιρία δεν επέτρεψε στην ACT να προβεί σε άμεση εξέταση, εντός του οικείου καταστήματος, του δελτίου καταγραφής του χρόνου εργασίας των υπηρετούντων στο εν λόγω κατάστημα εργαζομένων. Η σοβαρότητα της παραβιάσεως οφείλεται στο γεγονός ότι το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας παρέχει τη δυνατότητα να προσδιορισθεί, άμεσα και γρήγορα, αν η οργάνωση της δραστηριότητας μιας επιχειρήσεως συνάδει προς την κανονιστική ρύθμιση σχετικά με τον χρόνο εργασίας. Κατά συνέπεια, η ACT επέβαλε στη Worten πρόστιμο ύψους 2 000 ευρώ.

16 Η Worten άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του tribunal do trabalho de Viseu.

- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal do trabalho de Viseu αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει το άρθρο 2 της οδηγίας 95/46[...] την έννοια ότι η καταγραφή του χρόνου εργασίας, ήτοι η ένδειξη, για κάθε εργαζόμενο, της ώρας ενάρξεως και της ώρας λήξεως της εργασίας, καθώς και των διακοπών ή διαλειμμάτων, που δεν συμπεριλαμβάνονται στον χρόνο εργασίας, εμπίπτει στην έννοια των “δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα”;
 - 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, υποχρεώνει η διάταξη του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46[...], το Πορτογαλικό κράτος να προβλέπει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση, ιδίως εάν η επεξεργασία περιλαμβάνει και διαβίβαση των δεδομένων μέσω δικτύου;
 - 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, αν το κράτος μέλος δεν θεσπίζει κανένα μέτρο για να συμμορφωθεί με το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46[...], ο δε υπεύθυνος για την επεξεργασία των εν λόγω προσωπικών δεδομένων εργοδότης καθιερώνει σύστημα περιορισμένης πρόσβασης σ’ αυτά, το οποίο δεν παρέχει στην αρμόδια για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνική αρχή αυτόματη πρόσβαση σ’ αυτά τα δεδομένα, έχει η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης την έννοια ότι το κράτος μέλος δεν δύναται να επιβάλει στον εν λόγω εργοδότη κυρώσεις για τη συμπεριφορά του αυτή;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 18 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι ένα δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο περιλαμβάνει την ένδειξη, για κάθε εργαζόμενο, της ώρας ενάρξεως και της ώρας λήξεως της εργασίας, καθώς και των αντίστοιχων διακοπών ή διαλειμμάτων, εμπίπτει στην έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» κατά το πνεύμα της εν λόγω διατάξεως.
- 19 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, όπως υποστηρίχθηκε από το σύνολο των ενδιαφερομένων που υπέβαλαν γραπτές παρατηρήσεις, τα δεδομένα που περιέχονται σε ένα δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία αφορούν, για κάθε εργαζόμενο, τις περιόδους εργασίας ανά ημέρα καθώς και τις περιόδους ανάπαυλας, αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 95/46, εφόσον πρόκειται για «πληροφορίες που αναφέρονται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί» (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Μαΐου 2003, C-465/00, C-138/01 και C-139/01, Österreichischer Rundfunk κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-4989, σκέψη 64 της 16ης Δεκεμβρίου 2008, C-524/06, Huber, Συλλογή 2008, σ. I-9705, σκέψη 43, καθώς και της 7ης Μαΐου 2009, C-553/07, Rijkeboer, Συλλογή 2009, σ. I-3889, σκέψη 42).
- 20 Η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η αποθήκευση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρησιμοποίηση τέτοιων δεδομένων εκ μέρους ενός εργοδότη καθώς και η διαβίβασή τους, εκ μέρους του τελευταίου, στις αρμόδιες για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικές αρχές έχουν επομένως τον χαρακτήρα «επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας 95/46 (βλ. υπό το πνεύμα αυτό, μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Österreichischer Rundfunk κ.λπ., σκέψη 64, καθώς και Huber, σκέψη 43).

- 21 Εξάλλου, επιβάλλεται η διευκρίνιση ότι εφόσον δεν αμφισβητείται, στην υπόθεση της κύριας δίκης, ότι η ως άνω επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι αυτοματοποιημένη και ότι καμία από τις εξαιρέσεις, οι οποίες προβλέπονται από το άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 95/46, δεν τυγχάνει εφαρμογής, η εν λόγω επεξεργασία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.
- 22 Κατά συνέπεια, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο περιλαμβάνει την ένδειξη, για κάθε εργαζόμενο, της ώρας ενάρξεως και της ώρας λήξεως της εργασίας, καθώς και των αντίστοιχων διακοπών ή διαλειμμάτων, εμπίπτει στην έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» κατά το πνεύμα της εν λόγω διατάξεως.

Επί του δευτέρου και του τρίτου ερωτήματος

- 23 Με το δεύτερο και το τρίτο ερώτημά του, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46 έχει την έννοια ότι κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να προβλέπει τα κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τυχαία ή παράνομη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν ένα κράτος μέλος, το οποίο δεν έχει θεσπίσει τέτοια μέτρα, δικαιούται να επιβάλει κυρώσεις σε έναν εργοδότη ο οποίος, ως υπεύθυνος για την επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων, έχει καθιερώσει σύστημα περιορισμένης προσβάσεως σ' αυτά, το οποίο δεν παρέχει στην αρμόδια για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνική αρχή τη δυνατότητα να έχει άμεση πρόσβαση σ' αυτά τα δεδομένα.
- 24 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46, το οποίο αφορά την ασφάλεια της επεξεργασίας, τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν ότι ο υπεύθυνος της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να λαμβάνει τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζεται επίπεδο ασφαλείας ανάλογο προς τους κινδύνους που απορρέουν από την εν λόγω επεξεργασία και τη φύση των δεδομένων που απολαύουν προστασίας, λαμβανομένης υπόψη της τεχνολογικής εξέλιξης και του κόστους εφαρμογής τους (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση Rijkeboer, προπαρατεθείσα, σκέψη 62).
- 25 Επομένως, αντιθέτως προς την παραδοχή επί της οποίας στηρίζονται το δεύτερο και το τρίτο ερώτημα, το εν λόγω άρθρο 17, παράγραφος 1, δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη, εκτός από την περίπτωση στην οποία τα εν λόγω κράτη μέλη έχουν την ιδιότητα του υπευθύνου της επεξεργασίας, την υποχρέωση να θεσπίσουν τα εν λόγω τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, λαμβανομένου υπόψη ότι η υποχρέωση θεσπίσεως τέτοιων μέτρων βαρύνει μόνον τον υπεύθυνο της επεξεργασίας, ήτοι, εν προκειμένω, τον εργοδότη. Αντιθέτως, η ως άνω διάταξη επιβάλλει στα κράτη μέλη να θεσπίσουν, στο εσωτερικό τους δίκαιο, μια διάταξη που να προβλέπει την υποχρέωση αυτή.
- 26 Εξάλλου, από την απόφαση περί παραπομπής ουδόλως προκύπτει ότι τα δεδομένα, τα οποία είναι επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, αποτέλεσαν αντικείμενο τυχαίας ή παράνομης καταστροφής, τυχαίας απώλειας, αλλοιώσεως, απαγορευμένης διαδόσεως ή προσβάσεως, ή μάλιστα άλλης μορφής αθέμιτης επεξεργασίας, κατά την έννοια τα άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46. Αντιθέτως, από τα στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονται στον φάκελο που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι δεν αμφισβητείται, στην υπό κρίση υπόθεση, ότι η πρόσβαση των αρμόδιων για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικών αρχών στα εν λόγω δεδομένα επιτρέπεται δυνάμει του εθνικού δικαίου.
- 27 Ωστόσο, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Worten προβάλλει ότι η υποχρέωση να τίθεται στη διάθεση των ενδιαφερομένων το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας προκειμένου να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 202, παράγραφος 1, του Κώδικα Εργασίας, είναι, στην πράξη, ασύμβατη προς την υποχρέωση θεσπίσεως ενός προσήκοντος συστήματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται στο εν λόγω δελτίο.

Συγκεκριμένα, μια τέτοια υποχρέωση θα κατέληγε στο να γίνει δεκτό ότι κάθε υπάλληλος της οικείας επιχειρήσεως μπορεί να έχει πρόσβαση σε τέτοια δεδομένα, τούτο δε κατά παράβαση της προβλεπόμενης από το άρθρο 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46 υποχρέωσης κατοχυρώσεως της ασφάλειας των δεδομένων αυτών. Επομένως, μια τέτοια γενικευμένη πρόσβαση θα στερούσε από την εν λόγω διάταξη κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα.

- 28 Μια τέτοια επιχειρηματολογία δεν μπορεί να ευδοκιμήσει. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς την παραδοχή επί της οποίας στηρίζεται η εν λόγω επιχειρηματολογία, η υποχρέωση ενός εργοδότη, ως υπευθύνου της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, να παρέχει στην αρμόδια για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνική αρχή άμεση πρόσβαση στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας ουδόλως συνεπάγεται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα οποία περιλαμβάνονται στο εν λόγω δελτίο θα πρέπει κατ' ανάγκην, λόγω αυτού του γεγονότος και μόνον, να καθίστανται προσβάσιμα σε μη εξουσιοδοτημένα προς τούτο πρόσωπα. Συγκεκριμένα, όπως ορθώς υποστήριξε η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εναπόκειται σε κάθε υπεύθυνο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46, να θεσπίζει τα αναγκαία τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι μόνον τα πρόσωπα τα οποία είναι δεόντως εξουσιοδοτημένα να έχουν πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δικαιούνται να δώσουν απάντηση σε μια αίτηση παροχής προσβάσεως υποβληθείσα από τρίτον.
- 29 Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν προκύπτει ότι η ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46 είναι κρίσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 30 Ωστόσο, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ εθνικών δικαστηρίων και Δικαστηρίου, στο τελευταίο εναπόκειται να δώσει στο αιτούν δικαστήριο χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο μπορεί να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί. Ειδικότερα, αποστολή του Δικαστηρίου είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που έχουν ανάγκη τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να αποφανθούν επί των διαφορών των οποίων έχουν επιληφθεί, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν αναφέρονται ρητώς στα ερωτήματα που του υποβάλλουν τα δικαστήρια αυτά (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 8ης Μαρτίου 2007, C-45/06, Campina, Συλλογή 2007, σ. I-2089, σκέψεις 30 και 31, καθώς και της 14ης Οκτωβρίου 2010, C-243/09, Fuß, Συλλογή 2010, σ. I-9849, σκέψη 39).
- 31 Συνεπώς, μολονότι τυπικά το αιτούν δικαστήριο περιόρισε τα ερωτήματά του στην ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/46, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ασχέτως του αν το αιτούν δικαστήριο έχει κάνει σχετική μνεία κατά τη διατύπωση των ερωτημάτων του. Συναφώς, απόκειται στο Δικαστήριο να εξαγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που του παρέχει το εθνικό δικαστήριο και ιδίως από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρειάζονται ερμηνεία, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς (βλ. απόφαση Fuß, προπαρατεθείσα, σκέψη 40).
- 32 Εν προκειμένω, από τον φάκελο που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατά βάση, να διευκρινιστεί αν οι διατάξεις της οδηγίας 95/46 έχουν την έννοια ότι αποκλείουν εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει στον εργοδότη την υποχρέωση να θέτει στη διάθεση της αρμόδιας για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικής αρχής το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του. Όπως προκύπτει από τη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, ακριβώς λόγω της παραβάσεως της προβλεπόμενης από το άρθρο 202, παράγραφος 1, του Κώδικα Εργασίας υποχρέωσης αυτής επιβλήθηκε χρηματική κύρωση στη Worten.

- 33 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου II της οδηγίας 95/46, με τίτλο «Γενικές προϋποθέσεις σχετικά με τη θεμιτή επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», υπό την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που δέχεται το άρθρο 13 της οδηγίας αυτής, κάθε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να είναι σύμφωνη, αφενός, προς τις αρχές που πρέπει να τηρούνται ως προς την ποιότητα των δεδομένων, τις οποίες θέτει το άρθρο 6 της ως άνω οδηγίας, και, αφετέρου, προς τις βασικές αρχές της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων που απαριθμεί το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας (αποφάσεις *Österreichischer Rundfunk* κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 65· *Huber*, προπαρατεθείσα, σκέψη 48, καθώς και της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-468/10 και C-469/10, *ASNEF* και *FECEMD*, Συλλογή 2011, σ. I-12181, σκέψη 26).
- 34 Ειδικότερα, τα δεδομένα πρέπει, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 95/46, «να συλλέγονται για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς», καθώς και να είναι «κατάλληλα, συναφή προς το θέμα και όχι υπερβολικά» σε σχέση με τους εν λόγω σκοπούς. Επιπλέον, κατά το άρθρο 7, στοιχεία γ' και ε', της εν λόγω οδηγίας, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι θεμιτή, αντιστοίχως, αν «είναι απαραίτητη για την τήρηση εκ του νόμου υποχρέωσης του υπευθύνου της επεξεργασίας» ή αν «είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση έργου δημοσίου συμφέροντος ή επίπτωσης στην άσκηση δημοσίας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο της επεξεργασίας ή στον τρίτο στον οποίο ανακοινώνονται τα δεδομένα» (απόφαση *Österreichischer Rundfunk* κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 66).
- 35 Προφανώς, τούτο συμβαίνει σε περίπτωση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, εφόσον προκύπτει, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, αφενός, ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιλαμβάνονται στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας συλλέγονται προκειμένου να εξασφαλισθεί η τήρηση της σχετικής με τις συνθήκες εργασίας ρυθμίσεως και, αφετέρου, ότι η επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι απαραίτητη για την τήρηση εκ του νόμου υποχρέωσης του εργοδότη καθώς και για την εκπλήρωση των καθηκόντων ελέγχου που έχουν ανατεθεί στην αρμόδια για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνική αρχή.
- 36 Όσον αφορά τις συγκεκριμένες λεπτομέρειες της οργανώσεως της προσβάσεως της ως άνω εθνικής αρχής στα εν λόγω δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα προς τον σκοπό της διασφάλισης της εκπληρώσεως των σχετικών με την εποπτεία των συνθηκών εργασίας καθηκόντων της, πρέπει να υπομνηστεί ότι η παραχώρηση προσβάσεως μπορεί να θεωρηθεί ως αναγκαία υπό την έννοια του άρθρου 7, στοιχείο ε', της οδηγίας 95/46 μόνον προς τις αρχές που είναι αρμόδιες στον τομέα αυτό (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, απόφαση *Huber*, προπαρατεθείσα, σκέψη 61).
- 37 Ως προς την υποχρέωση του εργοδότη να παρέχει στην εν λόγω εθνική αρχή άμεση πρόσβαση στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μια τέτοια υποχρέωση ενδέχεται να είναι αναγκαία, υπό την έννοια της ως άνω διατάξεως, εάν συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή της σχετικής με τις συνθήκες εργασίας ρυθμίσεως (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση *Huber*, προπαρατεθείσα, σκέψη 62).
- 38 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία 2003/88 έχει ως σκοπό τον καθορισμό των στοιχειωδών προδιαγραφών για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των εργαζομένων με την προσέγγιση των εθνικών διατάξεων, ιδίως όσον αφορά τη διάρκεια του χρόνου εργασίας, χορηγώντας τους κατώτατες περιόδους αναπαύσεως –μεταξύ άλλων, ημερήσιας και εβδομαδιαίας– καθώς και επαρκή διαλείμματα, και προβλέποντας ανώτατο όριο της διάρκειας εργασίας ανά εβδομάδα (βλ. υπό το πνεύμα αυτό, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2004, C-397/01 έως C-403/01, *Pfeiffer* κ.λπ., Συλλογή 2004, σ. I-8835, σκέψη 76, καθώς και της 25ης Νοεμβρίου 2010, C-429/09, *Fuß*, Συλλογή 2010, σ. I-12167, σκέψη 43).
- 39 Υπό το πρίσμα αυτό, βάσει του άρθρου 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2003/88 τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν τα «αναγκαία μέτρα» ώστε, λαμβανομένων υπόψη των επιταγών προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, ο χρόνος εργασίας να μην υπερβαίνει,

ανά επταήμερο, τις 48 ώρες κατά μέσο όρο, συμπεριλαμβανομένων των υπερωριών (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προπαρατεθείσες αποφάσεις Pfeiffer κ.λπ., σκέψη 100, καθώς και της 14ης Οκτωβρίου 2010, Fuß, σκέψη 33).

- 40 Εξάλλου, το άρθρο 22, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2003/88 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις του άρθρου 6 της οδηγίας αυτής, υπό την προϋπόθεση, ιδίως, ότι λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να εξασφαλίζεται ότι ο εργοδότης τηρεί και ενημερώνει αρχεία για όλους τους ενδιαφερόμενους εργαζομένους (άρθρο 22, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας) και ότι τα αρχεία αυτά είναι στη διάθεση των αρμοδίων αρχών οι οποίες δικαιούνται να απαγορεύουν ή να περιορίζουν τη δυνατότητα υπέρβασης της ανώτατης εβδομαδιαίας διάρκειας εργασίας, για λόγους ασφάλειας ή/και υγείας των εργαζομένων (άρθρο 22, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο δ', της ίδιας οδηγίας).
- 41 Κατά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, έστω και αν η οδηγία 2003/88 δεν επιβάλλει ρητώς στα κράτη μέλη την υποχρέωση να θεσπίσουν ρύθμιση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, γεγονός παραμένει ότι ο έλεγχος του αν τηρήθηκαν οι επιβαλλόμενες από την εν λόγω οδηγία υποχρεώσεις μπορεί να περιλαμβάνει, στο πλαίσιο των «αναγκαίων μέτρων» για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με την εν λόγω οδηγία σκοπών, τη θέσπιση μέτρων εποπτείας. Πάντως, κατά την Επιτροπή, η υποχρέωση του εργοδότη να επιτρέπει την άμεση εξέταση του δελτίου καταγραφής του χρόνου εργασίας είναι ικανή να αποτρέπει κάθε ενδεχόμενο αλλοιώσεως των δεδομένων κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ της επιτόπιας επιθεωρήσεως, την οποία πραγματοποιούν οι αρμόδιες εθνικές αρχές, και του πραγματικού ελέγχου των εν λόγω δεδομένων εκ μέρους των αρχών αυτών.
- 42 Αντιθέτως, η Worten υποστηρίζει ότι η υποχρέωση αυτή είναι υπερβολική, λαμβανομένου υπόψη ότι αυτή συνεπάγεται την ανάμειξη στην ιδιωτική ζωή των εργαζομένων. Συγκεκριμένα, κατά τη Worten, αφενός, το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας αποσκοπεί στο να παρασχεθεί στον εργαζόμενο ένα αποδεικτικό μέσο προς τον σκοπό της εξακριβώσεως του χρόνου εργασίας που πράγματι έχει συμπληρωθεί. Πάντως, η αυθεντικότητα του εν λόγω δελτίου δεν αμφισβητήθηκε στην υπόθεση της κύριας δίκης. Αφετέρου, το εν λόγω δελτίο παρέχει τη δυνατότητα εκτιμήσεως του μέσου όρου του χρόνου εργασίας που έχει συμπληρωθεί, προς τον σκοπό του ελέγχου, ιδίως, των απαλλαγών από τα ωράρια εργασίας. Επ' αυτού, η άμεση διαθεσιμότητα των δελτίων αυτών δεν θα προσέδιδε καμία προστιθέμενη αξία. Εξάλλου, οι πληροφορίες που περιέχονται στο ίδιο δελτίο θα μπορούσαν να διαβιβασθούν μεταγενεστέρως.
- 43 Στην υπό κρίση υπόθεση, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει το ζήτημα αν η υποχρέωση του εργοδότη να παράσχει στην εθνική αρχή η οποία είναι αρμόδια για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας πρόσβαση στο δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας κατά τρόπον ώστε να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία προς τον σκοπό της ασκήσεως, εκ μέρους της αρχής αυτής, των καθηκόντων της σχετικά με την εποπτεία, συμβάλλοντας στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή της σχετικής με τις συνθήκες εργασίας ρυθμίσεως, ιδίως, όσον αφορά τον χρόνο εργασίας.
- 44 Συναφώς, επιβάλλεται, ωστόσο, η διευκρίνιση ότι, εν πάση περιπτώσει, εφόσον μια τέτοια υποχρέωση θεωρείται αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού, οι κυρώσεις που επιβάλλονται προκειμένου να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική εφαρμογή των απαιτήσεων, τις οποίες θέτει η οδηγία 2003/88, πρέπει, επίσης, να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας, πράγμα που εναπόκειται, επίσης, στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει στην υπόθεση της κύριας δίκης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-101/01, Lindqvist, Συλλογή 2003, σ. I-12971, σκέψη 88).
- 45 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο δεύτερο και στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 6, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', καθώς και 7, στοιχεία γ' και ε', της οδηγίας 95/46 έχουν την έννοια ότι δεν αποκλείουν εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει στον εργοδότη την υποχρέωση να θέτει στη διάθεση της αρμόδιας για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικής αρχής το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας προκειμένου να καθίσταται

δυνατή η άμεση εξέτασή του, εφόσον η υποχρέωση αυτή είναι αναγκαία προς τον σκοπό της ασκήσεως, εκ μέρους της αρχής αυτής, των καθηκόντων της σχετικά με την εποπτεία της εφαρμογής της σχετικής με τις συνθήκες εργασίας ρυθμίσεως, ιδίως, όσον αφορά τον χρόνο εργασίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁴⁶ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, έχει την έννοια ότι ένα δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο περιλαμβάνει την ένδειξη, για κάθε εργαζόμενο, της ώρας ενάρξεως και της ώρας λήξεως της εργασίας, καθώς και των αντίστοιχων διακοπών ή διαλειμμάτων, εμπίπτει στην έννοια των «δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» κατά το πνεύμα της εν λόγω διατάξεως.
- 2) Τα άρθρα 6, παράγραφος 1, στοιχεία β' και γ', καθώς και 7, στοιχεία γ' και ε', της οδηγίας 95/46 έχουν την έννοια ότι δεν αποκλείουν εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει στον εργοδότη την υποχρέωση να θέτει στη διάθεση της αρμόδιας για την εποπτεία των συνθηκών εργασίας εθνικής αρχής το δελτίο καταγραφής του χρόνου εργασίας προκειμένου να καθίσταται δυνατή η άμεση εξέτασή του, εφόσον η υποχρέωση αυτή είναι αναγκαία προς τον σκοπό της ασκήσεως, εκ μέρους της αρχής αυτής, των καθηκόντων της σχετικά με την εποπτεία της εφαρμογής της σχετικής με τις συνθήκες εργασίας ρυθμίσεως, ιδίως, όσον αφορά τον χρόνο εργασίας.

(υπογραφές)